

פרוטוקול מס' 221

מישיבת ועדת הכלכלה
סיום ב', ד' באלול תשל"ו - 30.8.76, שעה 13.00

נכחו:

חברי הוועדה:

י. סודעי - מ"מ יו"ר הוועדה
א. אליאב
ס. דרובלס
ס. חריש
א. לבני
י. פרנק
ג. פת

מוזמנים:

ד. לב - מזכיר הוועדה

רשמה:

ח. בנקין

סדר היום:

א) החלטת קואופרטיב "דן" לרכוש את
חברת "יונייטד-טורס" - הצעה לסדר-היום
של חבר-הכנסת ג. פת.

ב) דברים לזכרה של גב' הורביץ ז"ל.

אני פותח את הישיבה.

מ"מ היו"ר י. מודעי:

(א) החלטת קואופרטיב "דן" לרכוש את חברת "יונייטד-טורס" -
הצעה לטדר-היום של חבר-הכנסת ג. פת

היום אנו עוסקים בניסוח מסקנות.

כל אחד רשאי להציע מסקנות וגם אני מביא בפניכם הצעה משלי:-

(1) "יונייטד-טורס" היא חברת ההסעה

הגדולה בישראל לשירותי תיירות. התפתחותה במרוצת השנים מצביעה על כושר ניהול ותפעול. "דן" היא בעיקרה חברה לקוני חחבורה, ובחוד שכזו נהנית בצורות שונות מסיוע ממשלתי. העובדה ש"דן" יכולה לקנות את "יונייטד-טורס" מלמד שהסיוע הממשלתי לקוני החבורה עולה, כנראה, על הסיוע לשירותי תיירות, אף-על-פי שהאחרונים הם המכניסים דולרים למדינה.

(2) בעלי "יונייטד-טורס", שהיא חברה

פרטית, נהגו בהתאם לאינטרס שלהם ואין מקום להפלותם לרעה עקב כך.

(3) משרדי החחבורה והאוצר נתבעים

לבדוק היטב אם רכישת "יונייטד-טורס" אמנם נעשתה ממקורות עצמיים של חברת "דן".

(4) משרדי החחבורה והאוצר נתבעים

לוודא כי הסיוע הניתן לקוני החחבורה אינו זורם למיסון שירותי התיירות שלהם.

(5) עמדתם של נציגי משרד התיירות תובעת

סיוע גדול בהרבה לשירותי התיירות, אך האוצר הוא הקובע את שיעור החמריצים למכניסי דולרים. הוועדה חמשיך בבדיקת הנושא הכללי גם לאחר מכירת "יונייטד-טורס". החלטה אחרונה זו כבר נחקלה על-ידי הוועדה.

שמעתם את הקונצפציה שאני מציע. אם

יש נקודות חסרות או יתרות במסקנות שאני מציע, ניגע בהן תחילה ואחר-כך נעבור לנימוקים.

שאלתי הראשונה היא אם אנו מאשרים את ההעברה.

י. פרנק:

הרי איש לא הפר את המוסר הציבורי

מ"מ היו"ר י. מודעי:

בהעברה זו, כך שאין לנו אפשרות לפסול את ההעברה. אין לנו נקודת אחיזה בענין זה.

י. פרנק:

שנית, הודיעו לנו במפורש שאח הכסף לקחה חברת "דן" ממילווה מעסיקים.

מ"מ היו"ר י. מודעי:

זה עוד טעון בדיקה.

י. פרנק:

עד כמה שידוע לי, משחררים מילווה מעסיקים בחנאים מסויימים, והשאלה היא אם מילווה מעסיקים יכול לשמש להשקעה יסודית של חברה להגדלת הון.

מ"מ היו"ר י. מודעי:

אינני מומחה לנושא, אך ידוע לי שאין שחרור אוטומטי של מילווה מעסיקים;

יש שחרור בחנאים מסויימים וליעדים מסויימים. כאן שמענו מנציג "דן" שהוא השתמש במילווה מעסיקים, אבל לא שמעתי מנציג האוצר שהוא שחרר לו את הכסף למטרה זו.

י. פרנק:
 אצלי התעוררה מיד השאלה אם מה שנעשה הוא לגיטימי, מה הקריטריונים ומה הדרישות. הלא האוצר לא שחרר את הכסף לצורך עסקות להגדלת הון, אלא הייתה טענה של "דן" שהחברה נכנסה למבוי סתום בקשר להון חוזר, ואז נחנה הממשלה את הסכמתה. אם כן, איני יודע איך הדברים תואמים את הוראות האוצר בנדון.

מ"ם היו"ר י. מודעי:
 הלא ידיעות ברורות אין לאיש מאחזו. לצורך זה כללתי בהצעת המסקנות שלי את סעיף 3. אם זה נכון שחברת "דן" צברה קרנות ביניים, אין לנו מקום להערב ולכל היותר יכולים אנו לומר בעקיפין שאם לחברת "דן" יש כסף לצורך רכישת "יונייטד-טורס" הרי שיש לה כסף גם לצרכים אחרים. אם יתברר שהמקורות בהן משתמשת חברת "דן" הם מקורות של הממשלה או הקלות שנוחנה הממשלה, נוכל לנקוט עמדה בענין זה.

מילווה המעסיקים ניתן לעשר ולחמש-עשרה שנה בשני חלקים, אבל בתחילה השנה הייתה העברה לתעשיינים ונקבעו תנאים ספציפיים: מימון ייצור לשם יצוא. האם ענין זה היה במסגרת חוק או ששר האוצר הוציא תקנות חדשות? הלא שר האוצר הוציא מילווה מעסיקים במסגרת חוק.

ג. פת:
 את הענין הזה קבע השר במסגרת תקנות באישור ועדת הכספים של הכנסת.

מ"ם היו"ר י. מודעי:
 אני מציע שנאמר כי הבדיקה תחול על מי שנתן את הכסף הזה.

ג. פת:
 מדובר במסקנות ביניים, ולדעתי, צריך שמסקנות אלה יהיו קשורות לכל הנושא של זכויות "יונייטד-טורס" לגבי תקופת העבר. טענת "יונייטד-טורס" היא שדורשים מסנה להחזיר את ההלוואה, ודבר זה אינו מקובל לגבי יזמים שעושים או שעשו פעולות דומות בעבר. לכן אני מציע לקבוע במסקנות שלנו כי משרד החיירות חייב להחזיר ל"יונייטד-טורס" את החלק היחסי של ההתחייבות שלו. כלומר, אם מדובר במליארד ו-200 אלף לירות לשנה וחברת "יונייטד-טורס" פעלה עד ה-1 בספטמבר, מגיע לה החלק היחסי של ההון החוזר.

שנית, אם אכן יחברר שההלוואה ל"יונייטד-טורס" לצורך רכישת ציוד ואותו ציוד הועבר לחברת "דן", אין מקום לחבוע מ"יונייטד-טורס" להחזיר את ההלוואה בבת אחת. איני חושב שצריך להעניש אותה על כך. מדוע אין מענישים, למשל, את בעלי "הילטון" שהעבירו את הבעלות למישהו אחר ואין אומרים להם להחזיר את ההלוואה? אנחנו אף שמענו שבעלי "הילטון" ירושלים סכרו גם את ההלוואה המדינה שקיבלו בזמנו מראש הממשלה המנוח, לוי אשכול, ושהייתה גבוהה ב-10% מהמקובל.

אני חושב שהוועדה צריכה להביע צער בדבר הפתיחה על שחברה כמנ "יונייטד-טורס" לא נשארה חברה עצמאית והיא משולבת היום בקואופרטיב "דן". זה יביא בסופו של דבר למונופולין בתחום הסעת תיירים, וזה לא יוסיף להוא זה לשירות.

אשר לנושא של בדיקת הכספים וכל הכרוך בכך, אני חושב שאין זה נוגע לפרשת "יונייטד-טורס".

מ"ם היו"ר י. מודעי:
 אבל זה נוגע לפרשת "דן".

ג. פת:
 נכון שהוועדה צריכה להמליץ על בדיקת הנושא הזה, אבל לא הייתי מציע לכלול זאת במסקנות הביניים. במסקנות צריכים אנו להביע צער על כך שאבדה חברה פרופר להסעת תיירים. לאחר שחברת "יונייטד-טורס" נכנסה למסגרת הכללית של "דן" יש להבטיח שהגידול בענף הסעת תיירים לא יבוא

ג. פת:

בצורה כלשהי על השבון הקווים הרגילים. עלינו לתבוע ממשרד התחבורה לוודא את זה. בהצעת לסדר-היום גם טענתי שבחקופת הגיאות בחיירות איש לא יוכל לתבוע מ"דן" לא להוציא אוטובוסים מהקווים הרגילים ולהעבירם לשיירות התיירות. אם "דן" תצטרך להעביר אוטובוסים מהקווים הרגילים לקווי התיירות, היא תעשה זאת כי התיירות רווחית יותר. גם זה נושא שצריך להיכלל במסקנות הוועדה.

כאמור, אני חושב שאין להעניש את "יונייטד-טורס". אינני יודע אם יכולים אנו לומר בשלב זה ש"יונייטד-טורס" נאלצה לבצע את המכירה כי לא קיבלה את כל התנאים הדרושים. את זה מוקדם עדיין לומר, וחבר-הכנסת חריש טען בצדק שצריכים אנו לראות לנגד עינינו את הכל. אם כן, אני מציע להסתפק בהבעת צער שאנדה חברה פרטית. אשר להתחייבות, לא ייתכן שרק "יונייטד טורס" תצטרך להחזיר מיד את ההלוואה במקום להחזירה בעוד ארבע שנים. כן עלינו לעמוד על כך שעצם ההעברה לא תגרום לארוזיה בשיירותי ההסעה הרגילים עקב העובדה שקואופרטיב "דן" ייהפך מעכשיו לגורם החזק ביותר בתיירות.

י. פרנק: אותי מעניין לדעת אם "יונייטד-טורס"

נאלצה למכור את החברה מפני שהיא

קופחה על-ידי משרד התיירות.

מ"ס היו"ר י. מודעי: כך טענה החברה.

י. פרנק: אם יש אמת בדבריך נשאלת השאלה מדוע היא קופחה. אם אמנם נאלצו למכור את החברה כי לא היו יכולים יותר לתפקד, הרי זה בעצם פשע. שנית, אם יתברר שחברת "דן" אינה מעמידה שיירות מלאים לציבור בשעות הדחק והיא מעבירה אוטובוסים לשיירות התיירות כדי להגיע להון עתק, אינני יודע מה ההצדקה לכך. ל"דן" ניתן מונופול על השיירות בעיר הגדולה תל-אביב, ואנשים נוסעים לעבודה בתנאים איומים. אין שום דבר שיכריח את החברה להעמיד, למשל, ארבעים אוטובוסים לרשות הציבור במקום עשרים. לעומת זאת היא יכולה להגביר את העומס בקווים הרגילים כדי להשקיע הון עתק בהרחבת עסקיה. את זאת אינני יכול להבין, ואם הקואופרטיב מקבל סובסידיות המאפשרות לו לעשות עסקים גדולים כאלה, יש מקום לבדוק מחדש את החישובים.

א. לבני: יש לי שתי הצעות תיקון להצעת היושב ראש. אינני יודע מדוע זה הכרחי לחלק מחסאות ל"יונייטד-טורס". מצד אחר, גם אין המסקנות צריכות לקבל נוסח של הספד. אולי יכולים אנו לומר שהחברה שגשגה והתפתחה והייתה יכולה להחזיק את עצמה בתנאים רגילים או שווים וחבל שהיא נמכרה. אם אמנם הייתה חדרות, התחרות לא הייתה על פלטפורמה שווה.

אשר למקורות העצמיים של "דן", אולי יכולים אנו לומר שמשרדי האוצר והתחבורה צריכים לוודא שמקורות המימון הממשלתיים שניתנו בזמנם ל"דן" פרופר לא יופנו לענין ההעברה.

אני חושב שכבר במסקנות הביניים צריכים אנו לקבוע את העובדה המתבקשת מעצמה שהייתה אדישות מוחלטת של משרד התיירות.

ג. פת: משרד התיירות לא ידע שמתנהל משא ומתן מנובמבר.

א. לבני: מה טעם בכך שמשרד התיירות עוסק בטיסות שכר כאשר אין אוטובוסים להסעת התיירים? עלינו לומר שאנו חושבים ש"דן" התיירות לא מילא את תפקידו בעידוד חברות

א. לבני:

להסעת חיירים. על-ידי אדישותו זירז משרד החירות את תהליך ההתמוטטות של "יונייטד-טורס". צריך שמשרד החירות יסיק מסקנות לעתיד ביחס לעידוד הסעת חיירים.

במצב הנוכחי יש חרומה אחת ויחידה

שהוועדה יכולה לחרום הן במסקנות הביניים והן במסקנות הסופיות: משק החירות בקואופרטיב "דן" במקרה זה צריך להחנהל כמשק סגור ונפרד לחלוטין. קואופרטיב "דן" אמר שהוא מוכן לכך, אבל זה צריך להיקבע כפירוש במסקנות הוועדה.

ג. חריש:

אינני יודע אם אפליה מבחינת הסיוע

הממשלתי היא שגרסה למכירה של

"יונייטד-טורס" כי יש מספר שאלות השוואתיות שלא בדקנו. אנחנו צריכים לבדוק אם היתה אפליה. בסך-הכל זה עדיין לא ברור לנו.

לרעתי, גם אם יש מערכות נפרדות כפי

שאמר חבר-הכנסת לבני לא ניתן להגיע לאבחנה בין אוטובוסים בקווים רגילים לבין אוטובוסים לשירות חיירים. ההתדממות שלי היא שהיתרון התחרותי שהיה ל"דן" תבוע באופן מהותי במערכת כמו שהיא. אני מדבר כאן על ניצולת של אותו אוטובוס לשני דברים גם יחד בתוספת החסכון בטיפול, בהזקה וכו'.

ח"מ הינ"ר י. מודעי:

אבל מה מסקנתך לגבי "יונייטד טורס" -
"דן"?

ט. חריש:

לגבי העסקה אין לי יותר מה להגיד.

לגבי הנקודה שהעלה חבר-הכנסת פת,

החתיבות הממשלה כלפי "יונייטד-טורס", אינני רואה שום מקום להפסקת הסיוע בצורה אדמיניסטרטיבית שרירותית. אינני רואה שום הצדקה לעניין זה למרות שזה מתאפשר בחוזה.

המסקנה השניה שאני מציע נוגעת למימון

הציבורי. אין "דן" צריכה להזדקק לסובסידיה כדי לבצע את העסקה, לא

בעקיפין ולא במישרין. לא ייתכן שהציבור יטבסד את עסקת הקניה. בשלב זה אין לי מסקנות ביניים אחרות. מלבד שתי מסקנות אלה.

מבחינת משרד החירות היה איחוד גדול

מאד בטיפול בעניין הזה. הטיפול לא היה צריך להתחיל בזמן שהעסקה כמעט נגמרה.

א. אליאב:

אני מצטרף בדרך-כלל להצעת היושב ראש

אלא שהייתי מקצר את הדברים. אני

מציע לא להתייחס להכנסת דולרים. נניח של "דן" אין שירות חיירות ואין דולרים. אבל הקואופרטיב נותן שירות לציבור.

ח"מ הינ"ר י. מודעי:

כאן חסר משהו שחבר-הכנסת פת השלים
אותו. גם את אזנני זה צרם וכבר הכנסתי

תיקון בסיוטה שלפני.

א. אליאב:

שנית, אני חושב שאיננו צריכים להביע

צער, אבל אנחנו יכולים להביע תקווה

שלא יקרו מספר דברים. הבעת צער אינה נוחנת דבר. אנחנו יכולים

להביע תקווה: א) שמשרד הממשלה יקפידו שלא יהיה מונופול ושלא תהיה

סכנה של מונופול יזו ציה גוברת בענף הזה; ב) שזה לא יפגע בשירות הציבורי

שהוא עיקר משימתו של קואופרטיב "דן"; ג) ש"דן" יקיים את מה שהבטיח

לוועדה, היינו מערכות נפרדות, וצריך שהמשרדים הממשלתיים והכנסת

יקפידו שלא תהיה העברת כספים מהשירות הציבורי לרכישות.

ח"מ הינ"ר י. מודעי:

אם כן, בסעיף 1 למסקנות שהצעתי אני

מוחק את המלים "אף-על-פי שהאחרונים

הם המכניסים דולרים למדינה" ומוסיף: "משרד החירות לא השכיל להילחם

לתיקון מעוות זה".

אני מסתייג מזה.

מ. חריש:

מ"ס היו"ר י. מודעי: אחרי זה אני מציע להוסיף: "כדי למנוע מונופוליה גוברת של שירותי התיירות יש להבטיח חיקון מעוות זה בהקדם". כך מדבר אני על העמיד ולא על העבר.

בסעיף 2 למסקנות שהצעתי אני מציע להוסיף: "הוועדה ממליצה בפני משרד התיירות לשלם לחברה את החלק היחסי של המענקים שהובטחו לה לצורך שמירת יציבות מחירים וכמו כן לשקול בחיוב את העברת ההלוואות העוסדות שניתנו לה".

בסעיף 3 אני מציע להוסיף, בהתאם להצעת חבר הכנסת לבני: "וכי המענקים הניתנים לקווי התחבורה לא ישמשו למימון רכישה זו".

גם בסעיף 4 יש תוספת: "הדבר ייבחן לביצוע רק אם הסעות תיירים ינוהלו במערכת חשבונות נפרדת ממערכת החשבונות של קווי התחבורה. כמו כן יודא משרד התחבורה שבמכלול השירותים יובטחו תחילה קווי הנוסעים שהם מונופולין ממלתי שניתן לקואופרציה".

מ. דרובלס: האם יש סעיף המביע מורת רוח על שמיהרו לחתום למרות שוועדת הכלכלה דנה בעניין?

לא, אין סעיף כזה. מ"ס היו"ר י. מודעי:

אפשר רק להביע מורת רוח על שגוף גדול כזה המחלט בקשיים לא פנה לוועדת הכלכלה. א. לבני:

אם יש הסכמה להצעות מחוקנות אלה, נבקש את מר לב לנסח אותן. מ"ס היו"ר י. מודעי:

אם מסקנות אלה לא יונחו היום על שולחן הכנסת זה יהיה מגוחך. א. אליאב:

אנחנו יכולים לתת עכשיו פרסום למסקנות אלה. א. לבני:

מ. חריש: אני מתנגד לתוספת מסעיף 1 למסקנות. הדרושות לקביעה זו ונוסף לכך זה סותר את הסעיף האחרון במסקנות האופר שאנו ממשיכים בבדיקת העניין.

לדעתי, זה ניסוח זהיר מאד. הרי כולנו הסכמנו שמהו לא היה טוב בטיפול של משרד התיירות. מ"ס היו"ר י. מודעי:

מ. דרובלס: לדעתי, יש לתת ביטוי להנחה שחברה ציבורית הנהנית מתמיכות ציבוריות קונה חברה שאותה סוברים כי היא כושלת, כנראה. מכל מקום זו ההנחה שלי. לפי האינפורמציה שבידי היו ל"יונייטד-טורס" קשיים כספיים בזמן האחרון ולכן הוחלט על מכירה. אני חושב שטוב שחברה כמו "יונייטד-טורס" תתקיים, ואם הסתבר לה שאינה יכולה להמשיך להתקיים, מכל מקום לא חברה ציבורית היא שהיתה צריכה לקנות את הבעלות פיזיה. אני חושב שהחברה הציבורית תנצל את המונופול ובסופו של דבר יצטרך הציבור לשאת בהפסדים הנובעים מכך שחברה גדולה בלעה חברה קטנה. לזה צריך לתת ביטוי במסקנות.

שנית, "יונייטד-טורס" אינה יכולה לפכור הטבות מיוחדות והלוואות שקיבלה כתמיכה ממלתית כדי שתוכל להתקיים. "דן" יכולה לבקש את ההטבות המגיעות לה, אך איני חושב ש"יונייטד-טורס" יכולה להעביר ל"דן" ירושה שאינה שייכת לה.

מ"ם היו"ר י. מודעי: אני מבין שחבר-הכנסת דרובלס מציע להוסיף סעיף ובו הבעת צער על שעסקה כזאת נעשתה תחת אפה של הוועדה. נצביע על הצעה זו.

ה צ ב ע ה

ההצעה הנ"ל של חבר-הכנסת מ. דרובלס לא נתקבלה

מ"ם היו"ר י. מודעי: לגבי סעיף אחד במסקנות יש שתי תפיסות קוטביות. חבר-הכנסת פת וגם אני סבורים שיש לשמור במידת האפשר על ההלוואות שניתנו ל"יונייטד-טורס", ואילו חבר-הכנסת דרובלס אומר שאין בכלל העברת זכויות. מי בעד ההצעה להוסיף בסעיף 2: "הוועדה ממליצה בפני משרד התיירות לשלם לחברה את החלק היחסי של המענקים שהובטחו לה לצורך שמירת יציבות סחירים וכמו כן לשקול בחיוב את העברת ההלוואות העומדות שניתנו לה?"

ה צ ב ע ה

בעד הצעת חבר-הכנסת מ. דרובלס
בעד הצעת חברי-הכנסת ג. פת ו-י. מודעי

ההצעה הנ"ל של חברי-הכנסת ג. פת ו-י. מודעי נתקבלה

מ"ם היו"ר י. מודעי: אני מציע שהפתיח בסעיף 1 למסקנות יאמר כי יכול להיות שאחת הסיבות לעסקה הזאת היא שאין איזון בסיוע הניתן, והמסקנה מכך היא שמכל מקום משרד התיירות לא השכיל להבטיח את הזכויות של אלה הכפופים לו. חבר-הכנסת חריש מתנגד רק לפתיח. אני מציע להשאיר את הפתיח כי בלעדיו כל השאר תלוי באוויר. נצביע על הניסוח כפי שהצעתי זה עתה.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר-הכנסת י. מודעי לכתוב בסעיף 1 למסקנות כי יכול להיות שאחת הסיבות לעסקה היא שאין איזון בסיוע הניתן - נתקבלה

מ"ם היו"ר י. מודעי: בזה סיימנו את הדיון במסקנות ונבקש מפר לב לנסח אותן בהתאם להחלטות שנתקבלו בוועדה. אנחנו ניתן פרסום למסקנות הביניים הללו.

(ב) דברים לזכרה של גב' הורביץ ז"ל

מ"ם היו"ר י. מודעי: אני מבקש מחברי הוועדה לעמוד. שמענו בצער על פטירת אמם של יושב ראש הוועדה חבר הוועדה: חברי-הכנסת יגאל הורביץ ועמוס הדר. זכתה אשה זו שיהיו לה שני בנים בכנסת וגם בניה האחריים תורמים לבנין המדינה הן בחקלאות והן בתעשייה. אנו משתתפים בצער המשפחה. יהי זכרה ברוך. נשלח מברק למשפחה.

א. אליאב: גב' הורביץ היתה מראשונות מדריכי ישובי העולים בארץ בשנות ה-50, ואנו מביעים צער על אבדן אשה גדולה ונדידה (חברי הוועדה מכבדים זכרה בקימה)